

Регіональна політика і територіальний розвиток

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2024-2-2>
УДК: 330.352/354:332.145:330.837
JEL O20, R58

І. З. Сторонянська, І. Р. Залуцький

Забезпечення дієвості політики регіонального розвитку на засадах посилення просторової інтегрованості в регіоні

Розкрито національну специфіку планування у сфері регіонального розвитку в контексті узгодженості із секторальними політиками щодо збалансованої організації території та взаємопов'язаності з актуальними програмами розвитку різних рівнів. Установлено, що запорукою дієвості політики регіонального розвитку є посилення просторової інтегрованості економічного, соціального та екологічного розвитку країни на основі системної інтеграції відповідних політик; синхронізації та узгодженості галузевих, регіональних і місцевих політик на всіх рівнях управління відповідно до Конституції України. Об'єктивність виокремлення та пріоритетність реалізації державних інтересів на всіх рівнях врядування визначено детермінантом ієрархічно синхронізованої трансформації просторового, соціально-економічного та бюджетного планування. Реалізація державних інтересів постає базовим пріоритетом у документах державного планування регіонального та місцевого рівня щодо відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад України на принципах прозорості використання фінансових ресурсів, підзвітності, сталості, економічної доцільності, стійкості до безпекових загроз. Запропоновано створити Національний реєстр державних інтересів, що розглядається як інформаційно-комунікаційна система, яка забезпечує збирання, накопичення, облік, відображення, оброблення, оновлення, захист і надання інформації в розрізі КАТОТТГ, секторальних політик, документів державного планування.

Ключові слова: регіон, дієвість політики регіонального розвитку, просторова інтегрованість розвитку регіону.

Постановка проблеми. Вагомим викликом для сучасної державної регіональної політики у сфері розвитку громад і територій є реалізація Цілі № 11 «Сталий розвиток міст та громад. Забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів» Цілей Сталого Розвитку ООН, затверджених 25.09.2015 р. Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року» [1], що зафіксовано пунктом 11 статті 1 Указу Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [2].

На тлі визнання України кандидатом в члени ЄС реформа децентралізації та трансформація управління адміністративно-територіальними одиницями різного ієрархічного рівня орієнтовані на створення належних правових умов і механізмів дієвості синхронізованого планування та повноцінного функціонування спроможних територіальних громад як детермінанти ефективної реалізації державної регіональної політики сталого розвитку, що постає предметом актуальних міждисциплінарних досліджень.

Аналіз останніх досліджень. Проблематиці сталого просторового розвитку присвячені наукові праці таких вітчизняних дослідників, як І. Бистряков, О. Бузун, В. Геець, З. Герасимчук, Б. Данилишин, М. Долішній, О. Коваленко, В. Кравців, Є. Маруняк, А. Мельник, М. Мельник, Н. Павліха, С. Романюк, А. Третяк, М. Хвесик, О. Шкуратов та інші.

Необхідність урахування просторових факторів в економічних дослідженнях підкреслює нобелівський лауреат з економіки (2008 р.) П. Кругман (США), за

© І. З. Сторонянська, І. Р. Залуцький, 2024.

слušним зауваженням якого «економіка існує та посідає місце на мапі...» [3]. На думку О. Тищенка, процес формування загальної методології дослідження проблем просторового розвитку національної економіки та розроблення ефективної стратегії регіонального розвитку національної економіки має здійснюватися в напрямі органічного поєднання різноманітних теорій дослідження простору та використання відповідних інструментів щодо їх практичного втілення [4, с. 22].

Дослідженнями О. Бузуна акцентовано, що інтегрований розвиток як концепт моделі управління самоврядних територій є послідовним і комплексним завданням у сфері забезпечення ефективного управління, яке повинно мати паралельні зміни в напрямі публічності, партисипативного та транспарентного розвитку [5, с. 163].

Тому комплексність і перманентність проблеми забезпечення економічної, інфраструктурної, соціально-культурної зв'язаності та просторової інтегрованості на національному, регіональному та місцевому рівнях актуалізують провідну роль держави за умови реального переходу до дієвої політики сталого регіонального розвитку, що потребує детальнішого наукового розгляду.

Метою статті є теоретичне обґрунтування підходів до забезпечення дієвості політики регіонального розвитку на засадах посилення просторової інтегрованості.

Основні результати. Конституційним Судом України встановлено, що під державною політикою розуміють стратегічні напрями діяльності держави в економічній, соціальній, гуманітарній, екологічній, правовій та інших сферах її внутрішнього життя, а також у сфері відносин з іншими державами на певну історичну перспективу. Засади внутрішньої і зовнішньої політики – це відправні ідеї, основні принципи стратегічної лінії діяльності держави в названих сферах. Вони є базою для проведення політики органами виконавчої влади, зокрема Кабінетом Міністрів України [6].

Конституцією України [7] означено основні види державних політик, проведення яких повинен забезпечувати Кабінет Міністрів України: фінансова, цінова, інвестиційна, податкова, політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування (пункт 3 статті 116) та бюджетна політика (пункт 4 статті 138).

Водночас Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI [8] регламентовано засади внутрішньої політики в таких сферах: розбудова державності (стаття 3); розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів (стаття 4); формування інститутів громадянського суспільства (стаття 5); національної безпеки і оборони (стаття 6); економічна сфера (стаття 7); соціальна сфера (стаття 8); екологічна сфера та сфера техногенної безпеки (стаття 9); гуманітарна сфера (стаття 10).

Саме в зазначеному законі державну регіональну політику віднесено до сфери розвитку місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів (стаття 4). Проте державну політику у сфері територіального (просторового) планування як Конституцією України, так і цим законом не виокремлено взагалі.

Необхідно враховувати, що чинна Конституція України апріорі є фундаментальною правовою платформою формування національної системи планування розвитку в державі, якою зафіксовано такі види програмних документів:

- Програма діяльності Кабінету Міністрів України, що схвалюється Верховною Радою України в разі формування нового складу уряду (пункт 11 частини першої статті 85);

- загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля (пункт 6 частини першої статті 85, пункт 3 статті 119);
- соціально-економічні, медико-санітарні і оздоровчо-профілактичні програми щодо забезпечення державним фінансуванням охорони здоров'я (частина друга статті 49);
- державні і регіональні програми соціально-економічного та культурного розвитку, програми охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин – програми їх національно-культурного розвитку (пункт 3 статті 119);
- державні програми повернення депортованих народів (пункт 9 статті 138);
- програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб (частина друга статті 43);
- програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідних областей і районів (частина друга статті 143);
- спільні соціально-економічні і культурні програми (частина друга статті 143);
- програми соціально-економічного та культурного розвитку територіальних громад (частина перша статті 143).

Відповідно до положень чинного Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [9] повноваження уряду щодо формування та здійснення програмної діяльності спрямовані на:

- виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України (частина перша статті 41);
- розроблення і внесення на розгляд Верховної Ради України проєктів загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку, охорони довкілля та з інших питань (частина перша статті 30);
- виконання загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального, культурного розвитку, охорони довкілля, а також розроблення, затвердження і виконання інших державних цільових програм (стаття 20, пункт 4 частини першої статті 2);
- подання Верховній Раді України одночасно із звітом про виконання Державного бюджету України за минулий рік звітів про хід виконання загальнодержавних програм (частина друга статті 30);
- щорічне подання до Верховної Ради України, не пізніше 15 квітня поточного року, звіту про хід і результати виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України за попередній рік (частина 6 стаття 11).

Тобто спрямування роботи уряду та центральних органів виконавчої влади має конституційне окреслення рамками Програми діяльності Кабінету Міністрів України та відповідних загальнодержавних програм, схвалених Верховною Радою України.

Тому забезпечення дієвості політики регіонального розвитку визначається рамками цілей таких програм, критеріїв, завдань і строків виконання їх, а також взаємопов'язаністю актуальних загальнодержавних, секторальних, регіональних, місцевих програм розвитку, що реально збалансовані на основі програмно-цільового підходу, поєднуючи стратегічне, просторове, фінансове та / або бюджетне планування.

Проте відсутність єдиної цілісної структури державних політик, їхнього змісту та законодавчо встановлених процедур реалізації зумовлюють деструктуризацію функціонування системи державного управління та множинність різних, не узгоджених між собою, нормативно-правових актів, програмних і планувальних

документів, зокрема щодо сфери регіонального розвитку. В Україні дотепер не ухвалені комплексні та детальні настанови щодо розроблення галузевих (секторальних) стратегій як інструментів актуалізації та реалізації інтересів конкретної секторальної політики.

Як наслідок, формування та реалізація державної регіональної політики в різні періоди її розвитку переважно були сферами суб'єктивного впливу різноманітних політичних еліт, кланових бізнес-інтересів, що через підконтрольні органи виконавчої влади перманентно імплементовано в численні нормативно-правові документи, на базі яких здійснювалася ця політика, постаючи чинником істотної фрагментації, стагнації та диференціації розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

У 2020 р. в Україні змінився адміністративно-територіальний устрій, понад 11 000 сільських, селищних і міських рад замінили 1469 спроможних територіальних громад на базовому рівні, а на основі 490 районів було оптимізовано та утворено 136 районів на субрегіональному рівні.

На початок 2022 р. схемами планування території забезпечені всі області, 21 з яких мають актуальні схеми планування, розроблені після 2011 р. Три схеми планування областей (Львівської, Харківської, Черкаської) розроблено в період 2005-2010 рр. Водночас відсоток актуальності проектних рішень схем планування території областей різниться – від 0% у Кіровоградській області до 100% в Івано-Франківській, Київській і Рівненській областях. Середній відсоток актуальності цього виду містобудівної документації наразі становить 65,0%. Із 464 наявних схем планування територій районів тільки 263 (56,3%) можуть бути використані як містобудівна документація на регіональному рівні. Основним видом містобудівної документації на місцевому рівні є комплексний план просторового розвитку території територіальної громади, який розробляється на всю територію територіальної громади. Рішення про розроблення комплексних планів прийнято в 93 з 1469 територіальних громад, що становить 6,3%, проте у 2021 р. не затверджено жодного з них. Серед основних причин, що гальмують розроблення комплексних планів, є відсутність необхідної картографічної основи. З 1469 новоутворених територіальних громад лише 33 (2,2% загальної кількості) мають умовно актуальну картографічну основу в цифровій формі в державній геодезичній системі координат УСК 2000 для розроблення комплексних планів. Чинними генеральними планами забезпечені всі 397 населених пунктів зі статусом міст. Але 168 генеральних планів міст визнано такими, що не відповідають вимогам законодавства, тому потенційно вони не можуть бути використані для здійснення діяльності з комплексного просторового розвитку територій новоутворених територіальних громад у майбутньому. Отже, актуальними вважаються 229 (57,7%) наявних генеральних планів міст. Із 675 селищ міського типу 602 (або 89,2%) мають генеральні плани. Однак 291 з них, як свідчать результати проведеного аналізу, не відповідають сучасним вимогам законодавства. Отже, для планувальної діяльності у майбутньому можуть бути використані 311 (51,7%) генеральних планів селищ міського типу. З 26 765 сільських населених пунктів у 19 329 є генеральні плани, з яких 12 012 (62,2%) визнано такими, що не відповідають оновленому законодавству. Тобто кількість актуальних генеральних планів сіл становить усього 37,8%. Загальна кількість наявних детальних планів території становить майже 30 000 примірників, які покривають приблизно 2,2% території країни, але велика частина з них (приблизно 40%) не відповідатимуть оновленим законодавчим вимогам під час розроблення комплексних планів і втратять чинність після їх затвердження [10].

Положеннями Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки. акцентовано, що повномасштабна збройна агресія проти України значно поглибила проблеми, що були в місцевому самоврядуванні роками, і підкреслила недоліки, які були збережені у 2020 р. Недостатня публічність інформації у сфері містобудування створює ситуацію, за якої можливе затвердження планів просторового розвитку території (містобудівної документації) та кардинально інших програм соціально-економічного розвитку територіальної громади на такій території. Також відповідність і взаємна узгодженість таких двох документів не передбачена законодавством. Зазначене призводить до ситуації, за якої на рівні населеного пункту можуть бути та виконуватися різні, не узгоджені між собою, а часом і взаємовиключні стратегії та політики. А наявність програм і політик за двома різними напрямками потенційно містить великі корупційні ризики, дає змогу обирати найбільш сприятливі умови, що передбачені такими документами, ігноруючи водночас вимоги іншого, а також створює для державних органів та органів місцевого самоврядування потенційну можливість для отримання неправомірної вигоди. Отже, реорганізація системи державних органів та органів місцевого самоврядування залежить від законодавчого визначення основних засад адміністративно-територіального устрою України, порядку утворення, ліквідації, встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних одиниць та вирішення інших питань адміністративно-територіального устрою [11].

У Законі України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. № 156-VIII [12] державна регіональна політика трактується як система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України, урахування природні, історичні, екологічні, економічні, географічні, демографічні та інші особливості регіонів, їх етнічну та культурну самобутність.

Однак дієвого механізму синхронізованого розроблення та взаємоузгодження стратегічного, програмного та просторового планування на різних рівнях урядування не встановлено. Дотепер законодавчо не врегульовано, як і конкретно з якою містобудівною документацією повинні узгоджуватися документи стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики (табл. 1), що анонсовано частиною четвертою статті 7 зазначеного закону.

Зазначимо, що низка означених у Конституції України програмних документів щодо загальнонаціонального та регіонального рівнів навіть не згадуються в новітніх актах законодавства держави, на основі яких у табл. 1 виокремлено перелік документів стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики. Зокрема, до системи взаємопов'язаних документів стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики не внесені:

- загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, охорони довкілля;
- державні та регіональні програми соціально-економічного та культурного розвитку, програми охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин – програми їх національно-культурного розвитку;
- програми соціально-економічного та культурного розвитку відповідних областей і районів тощо.

На нашу думку, запровадження Законом України «Про засади державної регіональної політики» задекларованого узгодження стратегічного, програмного та просторового планування на різних рівнях визначає містобудівну документацію по суті першоосновою стратегічного планування і реалізації

Таблиця 1

Перелік документів стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики

Документи стратегічного планування державної регіональної політики	Документи реалізації державної регіональної політики
Національний рівень	
Державна стратегія регіонального розвитку України	План заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України (містить програми регіонального розвитку)
	План відновлення та розвитку регіонів (містить перелік проєктів регіонального (місцевого) розвитку, реалізація яких передбачається в межах виконання плану відновлення та розвитку регіонів; регіональні плани відновлення та розвитку)
Регіональний рівень	
Регіональні стратегії розвитку	Плани заходів з реалізації регіональних стратегій розвитку (містять регіональні програми розвитку; програми економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів, міст Києва та Севастополя; проєкти регіонального розвитку)
	Регіональний план відновлення та розвитку Програма комплексного відновлення області
Місцевий рівень	
Стратегії розвитку територіальних громад	Плани заходів з реалізації стратегій розвитку територіальних громад
	Програми економічного і соціального розвитку територіальних громад Місцеві програми розвитку, які реалізуються через проєкти місцевого розвитку
	План відновлення та розвитку територіальної громади (містить перелік проєктів регіонального (місцевого) розвитку)
	Програма комплексного відновлення території територіальної громади (її частини)

Джерело: складено на основі [12-15].

державної регіональної політики, постаючи детермінантом сталості та просторової інтегрованості регіонального розвитку. Передусім така вимога мала б стосуватися системи планувальної документації на національному рівні щодо узгодження з містобудівною документацією, яка визначає концептуальні вирішення планування та використання території України Генеральною схемою планування території України [16], розрахунковий період актуальності якої завершився 22.03.2022 р.

Саме на Кабінет Міністрів України покладено врахування Генеральної схеми планування території України під час підготовки прогнозів і державних програм економічного та соціального розвитку України, схем розвитку окремих галузей економіки, інших державних програм з питань охорони земель, охорони здоров'я населення, охорони природи, розвитку інженерно-транспортної інфраструктури, збереження історико-культурної спадщини, розвитку туризму, прийняття рішень щодо регулювання використання територій загальнодержавного значення, а також проведення моніторингу реалізації Генеральної схеми планування території України та здійснення аналізу змін у пріоритетних напрямках використання території України.

Крім того, відповідно до статті 15 Закону України від 24.06.2004 р. № 1864-IV «Про екологічну мережу України» [17] складовою частиною Генеральної схеми планування території України визначено Зведену схему формування екомережі України, що затверджується Верховною Радою України. Зведена

схема формування екомережі України, узгоджені з нею регіональні та місцеві схеми формування екомережі, програми у сфері формування, збереження та використання екомережі є основою для розроблення усіх видів проектної документації під час здійснення землеустрою, розроблення містобудівної документації (одночас мають бути враховані державні, громадські та приватні інтереси), а також під час здійснення господарської та іншої діяльності.

Доводиться констатувати, що в новітньому Порядку розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації, а також проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації зазначених Стратегії і плану заходів, затвердженому урядом 04.08.2023 р. [13], не передбачено узгодження розроблюваної Державної стратегії регіонального розвитку України з:

- курсом на забезпечення логічно-послідовної завершеності актуальних цілей і заходів чинної Державної стратегії регіонального розвитку;
- Генеральною схемою планування території України, яка потребує превентивного оновлення та гармонізації з Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року;
- Зведеною схемою формування екомережі України, виконання якої мало б забезпечуватися на основі Загальнодержавної програми розвитку екомережі, затвердженої Верховною Радою України [18]. Проте термін такої Загальнодержавної програми розвитку екомережі, зокрема щодо визначення цілісної просторової структури екологічної мережі, сплинув ще наприкінці 2015 р., хоча забезпечення розроблення Зведеної схеми формування екомережі України віднесено до повноважень уряду;
- програмними документами, визначеними Конституцією України, Законом України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку» [19];
- секторальними стратегіями розвитку, зокрема в частині конкретизації їх переліку, змісту, термінів розроблення, строків актуальності, узгодженості з Генеральною схемою планування території України та Зведеною схемою формування екомережі України.

Потрібно підкреслити, що вимогу врахування документів державного прогнозування і державного планування під час розроблення документів стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики регламентовано саме Законом України «Про засади державної регіональної політики» (частина п'ята стаття 7). Як слідує зі статті 4 Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» система прогнозних і програмних документів економічного та соціального розвитку складається з:

- прогнозів економічного та соціального розвитку України на середньо – та короткостроковий періоди;
- прогнозів розвитку окремих галузей економіки на середньостроковий період; загальнодержавних програм економічного, соціального розвитку, інших державних цільових програм;
- прогнозів економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів та міст на середньостроковий період;
- програм економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів та міст на короткостроковий період.

Тобто на регіональному рівні передбачено розроблення прогнозів економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, області, району, міста на п'ять років і програм економічного і соціального розвитку цих суб'єктів на наступний рік. Ці прогнози та програми потрібні для затвердження місцевих бюджетів і формування міжбюджетних трансфертів. А абзацом другим статті 1 цього закону визначено, що прогноз економічного і соціального розвитку є

засобом обґрунтування вибору тієї чи іншої стратегії та прийняття конкретних рішень державними органами, органами місцевого самоврядування щодо регулювання соціально-економічних процесів.

Проте в Законі України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» дотепер серед суб'єктів прогнозування відсутні територіальні громади сіл та селищ, що є контроверзою частині першій статті 5 Конституції України, якою встановлено затвердження і контроль програми соціально-економічного та культурного розвитку територіальних громад власне територіальними громадами села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування.

Також доводиться констатувати, що перманентна відсутність Прогнозу економічного і соціального розвитку України на п'ять років дотепер унеможливує взаємоузгоджене розроблення та реалізацію відповідних прогнозів економічного і соціального розвитку областей, районів і міст на п'ять років, а також програм економічного і соціального розвитку на наступний рік. Такий перманентно архаїчний стан речей є контроверсійним викликом сталому функціонуванню об'єднаних територіальних громад, зміні питомої ваги бюджетів різного рівня та повноваженням розробників цих програм, бюджетній децентралізації загалом. Зазначене призводить до поглиблення проблеми системної розсинхронізації розроблення, узгодженості, моніторингу та оцінювання реалізації документів державного планування та прогнозів на різних рівнях врядування.

Крім того, в Україні не встановлено вимоги щодо узгодження документів стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики з документацією із землеустрою, якою, зокрема, є схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, територій територіальних громад. Цей вид документації із землеустрою, його зміст і структуру встановлено Законом України «Про землеустрій» [20]. Така документація розробляється для визначення перспективи щодо використання та охорони земель, для підготовки обґрунтованих пропозицій у галузі земельних відносин, організації раціонального використання та охорони земель, перерозподілу земель, урахуваючи потреби сільського, лісового та водного господарств, розвитку сіл, селищ, міст, територій оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного призначення, природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення тощо.

А відповідно до частини восьмої статті 16¹ Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [21], пункту 40 «Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації» [22] згадані схеми землеустрою і техніко-економічні обґрунтування використання та охорони земель віднесено до вихідних даних для розроблення містобудівної документації на місцевому рівні, яка є одночасно містобудівною документацією на місцевому рівні та землевпорядною документацією: комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, а також його невід'ємних складових – генеральних планів населених пунктів і детальних планів територій.

Потрібно враховувати, що до переліку вихідних даних для розроблення містобудівної документації на місцевому рівні віднесено актуальні відомості про:

- розміщення на території територіальної громади об'єктів, визначених Генеральною схемою планування території України, Державною стратегією регіонального розвитку, Стратегією сталого розвитку України;
- положення концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади;
- положення затвердженої містобудівної документації регіонального та місцевого рівнів щодо використання території територіальної громади;

- стратегічні та оперативні цілі, визначені регіональною стратегією розвитку, що поширюються на територію територіальної громади, стратегію розвитку громади;
- прогнози та програми економічного і соціального розвитку, галузей економіки, прийняті на державному, обласному, районному та місцевому рівнях, що поширюються на територію територіальної громади;
- стратегії, програми та плани у сфері охорони навколишнього природного середовища та сталого використання земель, ґрунтів, вод, лісів та інших природних ресурсів, формування екомережі.

Однак дотепер не актуалізовано Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [23], а проєкт Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року [24], підготовлений українськими експертами за підтримки Програми розвитку ООН в Україні та Глобального екологічного фонду в межах проєкту «Інтеграція положень Конвенцій Ріо в національну політику України», не затверджений.

Проєкт Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року обговорювався із червня до грудня 2016 р. на регіональних і національних консультаціях, в яких взяли участь представники органів державної влади та місцевого самоврядування всіх областей України, депутати різних рівнів, науковці та освітяни, представники інститутів громадянського суспільства, професійних об'єднань, бізнесу, ЗМІ, експерти міжнародних організацій. А керівним принципом реалізації цього документа було обрано інтеграцію політики та управління.

Зауважимо, що громадські інтереси в актах законодавства України визначено як потреби та прагнення громадськості, пов'язані із забезпеченням благополуччя, здоров'я, стабільності, безпеки та сталого розвитку, умов для належної реалізації та захисту прав, зокрема прав власності, та інші потреби, що виникають через розроблення, затвердження і реалізацію містобудівної документації під час планування та забудови територій [25].

Водночас реалії воєнного стану фокусують потребу актуалізації та врахування державних інтересів на національному, регіональному та місцевому рівнях в ієрархічно інтегрованих документах просторового, соціально-економічного та бюджетного планування. А цілісність, узгодженість, системність планування, урахування пріоритетів і обмежень, установлених державними програмами, планами та прогнозними документами, постають основою інтеграції політики та дієвості процедур на всіх рівнях управління.

У Законі України «Про національну безпеку України» [26] національні інтереси України виокремлено як життєво важливі інтереси людини, суспільства та держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності та добробут її громадян. А джерелом загроз незалежності України, її суверенітету і демократії дотепер визнається недостатня ефективність державних органів, що ускладнює вироблення і реалізацію ефективної політики.

Необхідно зауважити, що лише наприкінці листопада 2022 р. на підзаконному рівні здійснено істотний поступ щодо врахування державних інтересів під час розроблення, оновлення, внесення змін і затвердження містобудівної документації на місцевому рівні [22]. Термін «державні інтереси» трактовано як визначені Генеральною схемою планування території України, схемами планування окремих частин території України, схемами планування окремих частин Автономної Республіки Крим, областей (районів), іншими документами державного планування державного та регіонального рівня вимоги щодо переважного функціонального використання окремих територій, охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, відновлення та сталого використання природних ресурсів, необхідності розміщення об'єктів, що мають загальнодержавне та / або регіональне значення. А для підготовки

матеріалів щодо державних інтересів та інтересів суміжних територіальних громад належить урахувати:

- містобудівну документацію державного та регіонального рівня, містобудівну документацію територій суміжних територіальних громад щодо суміжних територій;
- оперативні цілі та основні завдання, що забезпечують досягнення стратегічних цілей Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, регіональна стратегія розвитку, що поширюється на територію територіальної громади, стратегія розвитку суміжної територіальної громади;
- прогнози та програми економічного і соціального розвитку, галузей економіки, прийняті на державному, обласному, районному та місцевому рівні, що поширюються на територію територіальної громади;
- стратегії, програми та плани у сфері охорони навколишнього природного середовища та сталого використання земель, ґрунтів, вод, лісів та інших природних ресурсів, формування екомережі, плани управління річковими басейнами;
- наявні відомості та розрахункові планові показники для розроблення інженерно-технічних заходів цивільного захисту.

Крім того, у разі виникнення державної необхідності передбачено можливість вносити зміни до комплексного плану, генерального плану населеного пункту не частіше ніж один раз на рік за результатами містобудівного моніторингу.

Однак очевидною контроверзою є абзаци 2-3 пункту 38 чинного Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації [22], якими обумовлено:

- якщо оновлення містобудівної документації на місцевому рівні передбачається здійснювати без одночасного внесення змін до неї, звернення до відповідних органів виконавчої влади для визначення державних інтересів, проведення громадського обговорення для формування завдання на розроблення комплексного плану, проведення громадського обговорення та експертизи проекту містобудівної документації не здійснюються;
- стратегічна екологічна оцінка такої документації не здійснюється, крім випадку, якщо замовником відповідно до законодавства прийнято рішення про здійснення стратегічної екологічної оцінки незначних змін до документа державного планування.

Тобто нариват оновлення містобудівної документації без одночасного внесення змін до неї закладає підґрунтя для системних правопорушень у сфері містобудівельної діяльності та суперечить антикорупційному законодавству.

Крім того, процедура виявлення та ідентифікації державних інтересів є вкрай зарегульованою, адже державні інтереси представляються у формі офіційних листів відповідних органів виконавчої влади (Мінінфраструктури, обласних і районних адміністрацій) з інформаційними матеріалами щодо державних інтересів – витягів з Генеральної схеми планування території України, відповідної схеми планування території державного та / або регіонального рівня, які доповнюються інформацією з інших документів державного планування, затверджених у встановленому законодавством порядку (концепцій, стратегій, цільових програм). У разі ненадходження відповіді щодо відповідного запиту замовником надсилаються до райдержадміністрації, облдержадміністрації, Мінінфраструктури, виконавчих органів сільських, селищних, міських рад суміжних територіальних громад повідомлення щодо розроблення містобудівної документації без урахування державних та інтересів суміжних територіальних громад. Тобто апіорі закладено можливість розроблення містобудівної документації на місцевому рівні без урахування державних інтересів та інтересів суміжних територіальних громад, що спричинятиме проблемність узгодження з такою містобудівною документацією майбутніх стратегій, програм і проектів.

Водночас відповідно до підпункту 7 пункту 42 зазначеного Порядку замовник формує перелік документів державного планування, затверджених сільською, селищною і міською радою (концепцій, стратегій, проєктів, програм, інших документів щодо сучасного стану та планів розвитку відповідних територій), на основі отриманих від відповідних структурних підрозділів виконавчого органу сільської, селищної, міської ради та її виконавчого органу. Однак відповідно до пункту 35 цього документа замовником розроблення містобудівної документації на місцевому рівні (комплексного плану, генеральних планів населених пунктів, детальних планів територій) є власне виконавчий орган сільської, селищної і міської ради, Київська та Севастопольська міські держадміністрації, який організовує розроблення, внесення змін і подання проєктів містобудівної документації на місцевому рівні на розгляд відповідної сільської, селищної, міської ради, незалежно від визначених відповідно до закону джерел фінансування. І вкрай сумнівним є пункт 35, яким визначено: якщо на територію не розповсюджуються повноваження жодної сільської, селищної чи міської ради, прийняття рішень та виконання функцій замовника з розроблення детального плану території здійснює райдержадміністрація, а в разі відсутності адміністративного району – Рада міністрів Автономної Республіки Крим або відповідна облдержадміністрація. У такий спосіб фокусується дилема конституційної повсоденності місцевого самоврядування в Україні та повноважень органів місцевого самоврядування на відповідній території, що може призвести до аналогічних Сквиливській трагедії прецедентів.

Отже, забезпечення дієвості політики регіонального розвитку априорі обумовлює посилення просторової інтегрованості економічного, соціального та екологічного розвитку країни загалом на основі системної інтеграції економічної, соціальної та екологічної політик, синхронізації та узгодженості галузевих, регіональних і місцевих політик на всіх рівнях управління відповідно до Конституції України.

Передусім потрібно здійснити аудит актів національного законодавства та документів державного планування, особливо значущих для суспільства та громад, щодо актуальності, взаємоузгодженості та відповідності їх конституційно-правовим нормам. Цікавим контроверсійним прецедентом є імплементація затвердження Кабінетом Міністрів Державної стратегії регіонального розвитку України як основного документа в системі документів державної регіональної політики, а по суті – позаконституційної альтернативи загальнодержавним програмам економічного, науково-технічного, соціального, національно-культурного розвитку, що затверджуються Верховною Радою України.

Пропонований нами аудит має бути основою для формування в національному законодавстві уніфікованої ієрархічно інтегрованої системи документів взаємоузгодженого просторового, соціально-економічного, бюджетного планування, синхронізації розроблення їх і реалізації – від оновленої Генеральної схеми планування території України як документа безстрокової дії та Програми діяльності Кабінету Міністрів України, розробленої на основі Прогнозу економічного і соціального розвитку України на середньостроковий період, до програм економічного і соціального розвитку територіальних громад і місцевих програм розвитку, які реалізуються через проєкти місцевого розвитку. А на основі ідентифікованих і кодифікованих загальнонаціональних документів державного планування в межах імплементації територіально-орієнтованого та безпекового підходів доцільно створити Національний реєстр державних інтересів, що буде містити такі дані:

- назва, код державного інтересу;
- вид документа, яким встановлено державний інтерес та його метадані;
- тип державного інтересу (постійний чи строковий, із зазначенням граничного терміну чинності);

- перелік адміністративно-територіальних одиниць і територій територіальних громад, на які поширюється державний інтерес (належить використовувати новітній Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад – КАТОТТГ);
- дата і спосіб територіальної активації державного інтересу за КАТОТТГ;
- дата та підстава деактивації державного інтересу.

Такий реєстр постає як інформаційно-комунікаційна система, що забезпечує збирання, накопичення, облік, відображення, оброблення, оновлення, захист і надання інформації щодо державних інтересів у розрізі КАТОТТГ, секторальних політик, документів державного планування та автоматизоване формування відповідного витягу з реєстру в електронній формі.

Постійне ведення цього реєстру варто віднести до базових повноважень Ради національної безпеки і оборони України (РНБОУ), що слугуватиме інструментом всеосяжної інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються сфери регіонального розвитку як в умовах воєнного стану, так і в повоєнний період, зокрема щодо реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Так закладається можливість динамічної фіксації державних інтересів у розрізі територіальних громад на основі інтегрованого поєднання вимог щодо збалансованого просторово-територіального, галузевого-секторального, соціально-економічного, екологічного та культурного розвитку, а також реальної імплементації галузевого та територіального підходів у діяльності міністерств, відомств і служб щодо дієвого вирішення проблем розвитку територіальної громади та / або регіону, урахуовуючи просторові взаємні впливи чинників різних галузей і сфер соціально-економічних процесів і смарт-спеціалізацію.

Водночас реалізація державних інтересів має бути базовим пріоритетом у документах державного планування регіонального та місцевого рівня щодо:

- швидкого відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад України на принципах прозорості використання фінансових ресурсів і врахування потенціалу та актуальних інтересів територіальних громад, підзвітності, сталості, економічної доцільності, стійкості до безпекових загроз;
- упровадження єдиної інтегрованої системи управління територіями на основі містобудівного кадастру;
- постійного моніторингу реалізації містобудівної політики та підтримання прийняття оперативних управлінських рішень стосовно території всієї держави, її окремих частин, що можуть охоплювати території однієї або кількох одиниць адміністративно-територіального устрою та / або територій територіальних громад.

Запропонований ієрархічний підхід щодо імплементації інституту державних інтересів у документах державного планування (аж до рівня територіальних громад) відповідатиме ратифікованій Україною Європейській хартії місцевого самоврядування та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», сприятиме поєднанню розвитку багаторівневого врядування та системи адміністративного нагляду за законністю актів органів місцевого самоврядування з боку держави, а також наблизитиме систему управління регіонального розвитку до процедур ЄС та найкращих практик.

Створення такої цілісної системи документів потребуватиме внесення відповідних змін до Конституції України, що обумовлює двоетапність реалізації цього процесу: період воєнного стану, упродовж якого унеможливлено внесення змін до Основного закону, та повоєнний період. Результативність, ефективність, відкритість та інклюзивність такого двоетапного процесу детермінується запровадженням належних процедур для інформування, консультування та участі всіх заінтересованих сторін на національному, регіональному та місцевому рівнях, а також інституцій громадянського суспільства.

Крім того, урахування всіх аспектів соціально-економічного розвитку територіальної громади, взаємних впливів чинників різних галузей і сфер соціально-економічних процесів у документах просторово-територіального, стратегічного та бюджетного планування потребує уніфікації єдиної системи представлення статистичних даних на регіональному та місцевому рівні, що є перманентною проблемою інформаційного забезпечення у сфері регіонального розвитку. Доводиться констатувати, що в оновленому 30.01.2024 р. Положенні про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних [27], зокрема в розділі «Держстат», дотепер значиться Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ), а не його сучасний аналог – Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад (КАТОТТГ). Крім того, у Законі України «Про офіційну статистику», чинному з 01.01.2023 р. [28], запровадження єдиної цифрової системи збору, управління та аналізу місцевої статистики залишено поза увагою.

А відповідно до означеного положення [27] оприлюднення відомостей про містобудівну документацію, зокрема метадані містобудівної документації, які невід'ємно пов'язані через систему гіперпосилань з електронними копіями відповідної документації (документів), розміщеної (розміщених) на інтернет-ресурсах уповноважених органів містобудування та архітектури і виконавчих органів місцевого самоврядування, покладено на Мінінфраструктури, що як слід досі не реалізовано.

Водночас Мінінфраструктури визначає стратегії розвитку основою регіонального відновлення та головним орієнтиром для розвитку громад на найближчі роки. Як видно з даних моніторингу стану розроблення та затвердження стратегічних документів за друге півріччя 2023 р., загальна кількість територіальних громад, які охоплені процесом стратегічного планування, збільшилась з 1283 до 1314 громад (до 91%). Серед лідерів за кількістю затверджених стратегій розвитку громад: Вінницька (95%), Полтавська (80%), Івано-Франківська (74%), Львівська (74%) та Миколаївська (73%) області. А найбільша кількість проєктів стратегій розробляються в Закарпатській (77%), Київській (59%), Харківській (55%), Запорізькій (54%), Рівненській (53%), Кіровоградській (49%) та Хмельницькій (47%) областях [29]. Водночас не висвітлюється реальний стан наявності та врахування в процесі строкового стратегічного планування дезидератів комплексного плану території територіальної громади, строк дії якого не обмежується, на відміну від означених стратегій розвитку громад.

Тобто реальний стан просторово-територіальної локалізації державних інтересів у комплексному плані території територіальної громади та імплементація їх реалізації в стратегії розвитку цієї громади також має бути предметом пропонованого нами аудиту та формування Національного реєстру державних інтересів.

А зважаючи на важливість визначення і врахування державних інтересів під час розроблення та реалізації містобудівної документації, зокрема на місцевому рівні, необхідно синхронізовано регламентувати затвердження та внесення змін до комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади як документа безстрокової дії виключно урядовим актом. Завдяки цьому усувається ієрархічність контроверзи щодо затвердження рішеннями сільських, селищних та міських рад комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, адже такий вид документації згадується в Законі України «Про землеустрій» саме в розділі IV «Проведення землеустрою на загальнодержавному та регіональному рівнях», а не в розділі V «Землеустрій на місцевому рівні» [20].

Крім того, створюються передумови уніфікованої реалізації принципу збалансованості державних інтересів, інтересів суміжних територіальних

громад, інтересів територіальної громади та громадських інтересів. А особливо значущі інтереси територіальних громад під час затвердження комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади урядом можна виокремити для внесення до Національного реєстру державних інтересів.

Слід також урахувати, що 26.03.2024 р. Кабінетом Міністрів України затверджено Дорожню карту децентралізації, яка визначає подальші кроки для реалізації реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024-2027 роки шляхом зміни законодавства та внесення на розгляд законопроекту щодо удосконалення регулювання механізму затвердження територій територіальних громад і визначення адмінцентрів цих громад [30].

З огляду на безсумнівну значущість меж адміністративно-територіальних одиниць і територій територіальних громад для формування та затвердження таких територій вимоги щодо електронної ідентифікації цих меж мають бути зафіксовані в Національному реєстрі державних інтересів, що сприятиме узгодженості та забезпеченню дієвості державних політик стосовно регіонального розвитку, оскільки означені межі є документальною основою реалізації вимог щодо розроблення у форматі електронних документів комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади [31] та ідентифікують на місцевості територіальну повсюдність повноважень органів місцевого самоврядування.

Висновки. Формування та реалізація державної регіональної політики України в різні періоди її розвитку переважно була сферою суб'єктивного впливу різноманітних політичних еліт, кланових бізнес-інтересів, що через підконтрольні органи виконавчої влади перманентно імплементувалося в численні нормативно-правові документи, на базі яких здійснювалася ця політика, постаючи чинником істотної фрагментації та диференціації розвитку адміністративно-територіальних одиниць.

Об'єктивність виокремлення державних інтересів і пріоритетність реалізації їх на всіх рівнях урядування є детермінантом ієрархічно синхронізованої трансформації просторового, соціально-економічного та бюджетного планування на основі взаємодоповнюваності та узгодженості різних документів державного планування. А детермінантом забезпечення сталого розвитку територіальної громади постає неухильна імплементація принципу збалансованості державних інтересів, інтересів суміжних територіальних громад, інтересів територіальної громади та громадських інтересів під час синхронізації розроблення і реалізації документів державного планування як основи для забезпечення сталого розвитку в регіонах держави та їхньої згуртованості.

Імплементація інституту державних інтересів у документах державного планування (аж до рівня територіальних громад) відповідатиме ратифікованій Україною Європейській хартії місцевого самоврядування та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», сприятиме поєднанню розвитку багаторівневого врядування та системи адміністративного нагляду за законністю актів органів місцевого самоврядування з боку держави, а також наблизитиме систему управління регіонального розвитку до процедур ЄС та найкращих практик. Налагодження функціонування Національного реєстру державних інтересів сприятиме повноцінному врахуванню їх під час розроблення, узгодження, моніторингу реалізації державних документів відповідно до регламентованих в Україні політик, синхронізації їх з відповідними політиками Європейського Союзу та комплексній переорієнтації скоординованих дій у всіх сферах суспільного життя.

Список використаних джерел

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. *UNDP*: Website. 11.05.2018. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development>

2. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>
3. Кругман П. Пространство: последний рубеж. *Пространственная экономика*. 2005. № 3. С. 121-126.
4. Тищенко О. П. Методологія просторового підходу щодо дослідження розвитку національної економіки: теоретична база та необхідність міждисциплінарного синтезу *Регіональна економіка*. 2012. № 3. С. 16-24.
5. Бузун О. Концепт інтегрованого розвитку самоврядних територій. *Державне управління та місцеве самоврядування*: зб. наук. пр. 2018. Вип. 4(39). С. 159-165.
6. Рішення Конституційного Суду України від 02.03.1999 р. № 2-рп/99. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-99#Text>
7. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-вр. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
9. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
10. *Проект Плану відновлення України*. Національна рада з відновлення України від наслідків війни, 2022. 350 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/construction-urban-planning-modernization-of-cities-and-regions.pdf>
11. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 р. № 220. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text>
12. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>
13. Деякі питання розроблення Державної стратегії регіонального розвитку України і плану заходів з її реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених Стратегії і плану заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 р. № 817. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/817-2023-%D0%BF#n61>
14. Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 р. № 816. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-2023-%D0%BF#n94>
15. Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2023 р. № 731. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#Text>
16. Про Генеральну схему планування території України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3059-III. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text>
17. Про екологічну мережу України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1864-IV. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text>
18. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки: Закон України від 21.09.2000 р. № 1989-III. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14#Text>
19. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23.03.2000 р. № 1602-III. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text>
20. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15/ed20220710#Text>
21. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>
22. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації: постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 р. № 926. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#Text>
23. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
24. *Стратегія сталого розвитку України на період до 2030 року*: проект. 2017. 112 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgk326/files/migration/ua/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf
25. Про затвердження Порядку проведення громадських слухань щодо проектів містобудівної документації на місцевому рівні: постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 р. № 555. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2011-%D0%BF#Text>
26. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

27. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 р. № 835. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text>
28. Про офіційну статистику: Закон України від 16.08.2022 р. № 2524-IX. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text>
29. Понад 90% громад розробляють або вже затвердили стратегічні документи розвитку. *Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України*: сайт. 08.03.2024. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35390.html>
30. Уряд України затвердив Дорожню карту децентралізації. *Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України*: сайт. 26.03.2024 р. URL: <https://mtu.gov.ua/news/35454.html>
31. Про визначення формату електронних документів комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади, генерального плану населеного пункту, детального плану території: постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 р. № 632. *Законодавство України*: сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2021-%D0%BF#Text>

References

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2018, May 11) *UNDP*: Website. Retrieved from <https://www.undp.org/ukraine/publications/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development>
2. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030] (2019). Decree of the President of Ukraine, adopted on 2019, Apr 13, 722/2019. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> [in Ukrainian].
3. Krugman, P. (2005). Prostranstvo: posledniy rubezh [Space: the last frontier]. *Prostranstvennaya ekonomika* □ *Spatial economics*, 3, 121-126. [in Russian].
4. Tyshchenko, O. P. (2012). Metodolohiya prostorovoho pidkhodu shchodo doslidzhennya rozvytku natsional'noyi ekonomiky: teoretychna baza ta neobkhdnist' mizhdystyplinarnoho syntezy [Methodology of spatial approach to the study of national economy development: theoretical framework and the necessity of an interdisciplinary synthesis]. *Rehional'na ekonomika* □ *Regional economy*, 3, 16-24. [in Ukrainian].
5. Buzun, O. (2018). Kontsept intehrovanooho rozvytku samovryadnykh terytoriy [Concept of integrated development of self-governing territories]. In *Derzhavne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya* [Public Administration and Local Government]: Vol. 4(39) (pp. 159-165). [in Ukrainian].
6. Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrainy vid 02.03.1999 r. № 2-rp/99 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated March 2, 1999 No. 2-rp/99] (1999). *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-99#Text> [in Ukrainian].
7. Konstytutsiya Ukrainy [The Constitution of Ukraine] (1996). Law of Ukraine, adopted on 1996, Jun 28, 254k/96-vr. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
8. Pro zasady vnutrishn'oyi i zovnishn'oyi polityky [On the principles of domestic and foreign policy] (2010). Law of Ukraine, adopted on 2010, Jul 1, 2411-VI. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text> [in Ukrainian].
9. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy [About the Cabinet of Ministers of Ukraine] (2014). Law of Ukraine, adopted on 2014, Feb 5, 794-VII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> [in Ukrainian].
10. *Proekt Planu vidnovlennya Ukrainy* [Project of the Recovery Plan of Ukraine] (2022). National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/construction-urban-planning-modernization-of-cities-and-regions.pdf> [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi antykoruptsiynoyi prohramy na 2023-2025 roky [On the approval of the State anti-corruption program for 2023-2025] (2023). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2023, Mar 4, 220. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
12. Pro zasady derzhavnoyi rehional'noyi polityky [On the Principles of State Regional Policy] (2015). Law of Ukraine, adopted on 2015, Feb 5, 156-VIII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> [in Ukrainian].
13. Deyaki pytannya rozroblennya Derzhavnoyi stratehiyi rehional'noho rozvytku Ukrainy i planu zakhodiv z yiyi realizatsiyi ta provedennya monitorynhu realizatsiyi zaznachenykh Stratehiyi i planu zakhodiv [Some issues of the development of the State Strategy for the Regional Development of Ukraine and the plan of measures for its implementation and the monitoring of the implementation of the said Strategy and the plan of measures] (2023). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2023, Aug 4, 817. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/817-2023-%D0%BF#n61> [in Ukrainian].

14. Deyaki pytannya rozroblennya rehional'nykh stratehiy rozvytku i planiv zakhodiv z yikh realizatsiyi ta provedennya monitorynhu realizatsiyi oznachenykh stratehiy i planiv zakhodiv [Some issues of developing regional development strategies and action plans for their implementation and monitoring the implementation of these strategies and action plans] (2023). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2023, Aug 4, 816. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-2023-%D0%BF#n94> [in Ukrainian].
15. Pro zatverdzhennya poryadkiv z pytan' vidnovlennya ta rozvytku rehioniv i terytorial'nykh hromad [On the approval of procedures for the restoration and development of regions and territorial communities] (2023). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2023, Jul 8, 731. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
16. Pro Heneral'nu skhemu planuvannya terytoriyi Ukrainy [On the General Scheme of Planning of the Territory of Ukraine] (2002). Law of Ukraine, adopted on 2002, Feb 7, 3059-III. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3059-14#Text> [in Ukrainian].
17. Pro ekolohichnu merezhu Ukrainy [On the ecological network of Ukraine] (2004). Law of Ukraine, adopted on 2004, Jun 24, 1864-IV. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text> [in Ukrainian].
18. Pro Zahal'noderzhavnu prohramu formuvannya natsional'noyi ekolohichnoyi merezhi Ukrainy na 2000-2015 roky [On the National Program for the Formation of the National Ecological Network of Ukraine for 2000-2015] (2000). Law of Ukraine, adopted on 2000, Sep 21, 1864-IV. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1989-14#Text> [in Ukrainian].
19. Pro derzhavne prohnozuvannya ta rozroblennya prohram ekonomichnoho i sotsial'noho rozvytku Ukrainy [On state forecasting and development of economic and social development programs of Ukraine] (2000). Law of Ukraine, adopted on 2000, Mar 23, 1602-III. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14#Text> [in Ukrainian].
20. Pro zemleustriy [On land management] (2003). Law of Ukraine, adopted on 2003, May 22, 858-IV. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15/ed20220710#Text> [in Ukrainian].
21. Pro rehulyuvannya mistobudivnoyi diyal'nosti [On the regulation of urban planning activities] (2011). Law of Ukraine, adopted on 2011, Feb 17, 3038-VI. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> [in Ukrainian].
22. Pro zatverdzhennya Poryadku rozroblennya, onovlennya, vnesennya zmin ta zatverdzhennya mistobudivnoyi dokumentatsiyi [On the approval of the Procedure for the development, updating, amendment and approval of urban planning documentation] (2021). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2021, Sep 1, 926. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
23. Pro Stratehiyu staloho rozvytku «Ukrayina – 2020» [On the Sustainable Development Strategy «Ukraine – 2020»] (2015). Decree of the President of Ukraine, adopted on 2015, Jan 12, 5/2015. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> [in Ukrainian].
24. *Stratehiya staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku [Strategy of sustainable development of Ukraine for the period until 2030]*: Draft (2017). Retrieved from https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf [in Ukrainian].
25. Pro zatverdzhennya Poryadku provedennya hromads'kykh slukhan' shchodo proektiv mistobudivnoyi dokumentatsiyi na mistsevomu rivni [On the approval of the Procedure for holding public hearings on urban planning documentation projects at the local level] (2011). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2011, May 25, 555. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555-2011-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
26. Pro natsional'nu bezpeku Ukrainy [About the national security of Ukraine] (2018). Law of Ukraine, adopted on 2018, Jun 21, 2469-VIII. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].
27. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro nabory danykh, yaki pidlyahayut' oprylyudnennyu u formi vidkrytykh danykh [On the approval of the Regulation on data sets to be made public in the form of open data] (2015). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2015, Oct 21, 835. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-2015-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
28. Pro ofitsiynu statystyku [On the official statistics] (2022). Law of Ukraine, adopted on 2022, Aug 16, 2524-IX. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text> [in Ukrainian].
29. Ponad 90% hromad rozroblyayut' abo vzhe zatverdly stratehichni dokumenty rozvytku [More than 90% of communities are developing or have already approved strategic development documents] (2024, Mar 08). *Ministry of Development of Communities, Territories and Infrastructure of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://mtu.gov.ua/news/35390.html> [in Ukrainian].
30. Uryad Ukrainy zatverdvy Dorozhnyu kartu detsentralizatsiyi [The Government of Ukraine approved the Decentralization Road] (2024, Mar 26). *Ministry of Development of Communities, Territories and Infrastructure of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://mtu.gov.ua/news/35454.html> [in Ukrainian].

31. Pro vyznachennya formatu elektronnykh dokumentiv kompleksnoho planu prostorovoho rozvytku terytoriyi terytorial'noyi hromady, heneral'noho planu naselenoho punktu, detal'noho planu terytoriyi [On the definition of the format of electronic documents of the comprehensive spatial development plan of the territory of the territorial community, the general plan of the settlement, the detailed plan of the territory] (2021). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, adopted on 2021, Jun 9, 632. *Legislation of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Storonyanska I. Z., Zalutskyy I. R. Ensuring the efficiency of regional development policy on the basis of strengthening spatial integration in the region.

The article addresses the development and implementation of tools to ensure the efficiency of spatially integrated regional development policy based on territorially oriented and security approaches. The national specifics of planning in the field of regional development in the context of coherence with sectoral policies on the balanced organization of the territory and interconnectedness with relevant national, sectoral, regional, and local development programs are revealed. The authors note that the absence of a single holistic structure of state policies, their content, and legally established implementation procedures leads to the destructive functioning of the public administration system and the multiplicity of various inconsistent regulatory legal acts and program and planning documents on regional development. The article shows that strengthening the spatial integration of economic, social, and environmental development of the country as a whole is the basis for the efficiency of regional development policy on the basis of systemic integration of economic, social, and environmental policies, as well as synchronization and coherence of sectoral, regional, and local policies at all levels of government in accordance with the Constitution of Ukraine. The realization of state interests becomes a basic priority in state planning documents at the regional and local level for the rapid recovery and development of regions and territorial communities of Ukraine on the principles of transparency of the use of financial resources taking into account the potential and current interests of territorial communities, accountability, sustainability, economic feasibility, and resilience to security threats. The authors suggest creating a National Register of State Interests as part of the implementation of the territorially-oriented and security approaches. The National Register of State Interests is considered to be an information and communication system that ensures the collection, accumulation, accounting, display, processing, updating, protection, and provision of information on state interests in the context of the Codifier of Administrative and Territorial Units and Territories of Territorial Communities, sectoral policies, and state planning documents with the automated generation of the relevant excerpt from the Register in electronic form for the mandatory consideration of state interests at all levels of government.

Keywords: region, regional development policy efficiency, spatial integration of regional development.

Сторонянська Ірина Зеновіївна – доктор економічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (e-mail: istoron@i.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0237-1409>).

Storonyanska Iryna Zenoviyivna – Dr.Sci. (Econ.), Prof., Deputy Director for scientific work of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Залуцький Іван Романович – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу просторового розвитку ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України» (e-mail: zalutskij.ivan@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3652-1145>).

Zalutskyy Ivan Romanovych – Ph.D. (Econ.), Assoc. Prof., Senior Researcher of the Department of spatial development of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Статтю підготовлено в межах виконання НДР «Трансформація моделі просторового розвитку України» (державний реєстраційний номер НДР 0122U002055).

Надійшло 19.05.2024 р.